

รหস্যาแผนไทย สำหรับโรงพยาบาลและ หน่วยบริการสาธารณสุข

สถาบันการแพทย์แผนไทย
กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
กระทรวงสาธารณสุข
และคณะทำงานพัฒนารหัสมาตรฐานยา

รหัสยาแผนไทย

ISBN ๙๗๘-๖๑๖-๑๑-๐๖๒๒-๕

ที่ปรึกษา

แพทย์หญิงวิลาวัลย์ จิ่งประเสริฐ อธิบดีกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
นายแพทย์ปภัสสร เจียมบุญศรี รองอธิบดีกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

บรรณาธิการ

นายแพทย์ปราโมทย์ เสถียรรัตน์ ผู้อำนวยการสถาบันการแพทย์แผนไทย
รศ.นพ.ทวี เลหาพันธ์ สถานการแพทย์แผนไทยประยุกต์ คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล
นางเกษร อังศุสิงห์ สถาบันการแพทย์แผนไทย
นางสาวไพทิพย์ เหลืองเรืองรอง สำนักบริหารการสาธารณสุข สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข
นางสุพิชญญา เกิดโถ สถาบันการแพทย์แผนไทย
นางสาวณัฐนันท์ ปุณณวิทยาพันธ์ สถาบันการแพทย์แผนไทย
นางสาวธริตา จันทร์หอม สถาบันการแพทย์แผนไทย

คณะผู้จัดทำ

สถาบันการแพทย์แผนไทย กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
และคณะทำงานพัฒนารหัสมาตรฐานยา

จัดทำโดย

กลุ่มงานส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและสมุนไพร
สถาบันการแพทย์แผนไทย
กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

พิมพ์ : มีนาคม ๒๕๕๔

จำนวน : ๑๒,๐๐๐ เล่ม

พิมพ์ที่ : สำนักกิจการโรงพิมพ์ องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก ในพระบรมราชูปถัมภ์ กรุงเทพมหานคร

รหัสยาแผนไทย
สำหรับโรงพยาบาลและหน่วยบริการสาธารณสุข

สถาบันการแพทย์แผนไทย
กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
กระทรวงสาธารณสุข
และคณะทำงานพัฒนารหัสมาตรฐานยา

คำนำ

ยาแผนไทยที่อยู่ในบัญชียาหลักแห่งชาติ มีจำนวน ๑๙ รายการ ซึ่งไม่เพียงพอต่อการบำบัดรักษา ด้วยวิธีการแพทย์แผนไทย กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก จึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาบัญชียาแผนไทยที่ใช้สำหรับโรงพยาบาลและสถานบริการสาธารณสุข ทำหน้าที่พิจารณากลับกรอง และจัดทำบัญชียาแผนไทยที่ใช้สำหรับโรงพยาบาลและหน่วยบริการสาธารณสุข พ.ศ.๒๕๕๓ เพื่อให้มีรายการยาแผนไทยที่ครอบคลุมการบำบัดรักษาด้วยวิธีการแพทย์แผนไทยได้มากยิ่งขึ้น และเพื่อให้มีการใช้ยาแผนไทยอย่างมีระบบและนำมาใช้ในการพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารของกระทรวงสาธารณสุข รวมถึงการพัฒนา มาตรฐานข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อรองรับการเชื่อมโยงใช้ประโยชน์ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ร่วมกับสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักบริหาร การสาธารณสุข สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข และคณะทำงานพัฒนารหัสมาตรฐานยา จึงได้จัดทำรหัสยา แผนไทยที่เป็นมาตรฐานของกระทรวงสาธารณสุข โดยการนำรายการยาแผนไทยจากบัญชียาแผนไทย ที่ใช้สำหรับโรงพยาบาลและหน่วยบริการสาธารณสุข พ.ศ.๒๕๕๓ ทุกรายการมาจัดทำรหัสยาแผนไทย

กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ขอขอบคุณคณะทำงานพัฒนารหัสมาตรฐานยา คณะกรรมการพิจารณาบัญชียาแผนไทยที่ใช้สำหรับโรงพยาบาลและสถานบริการสาธารณสุข ผู้เข้าร่วม ประชุมหารือเรื่องการจัดทำรูปแบบและความแรงของยาแผนไทย และผู้เข้าร่วมประชุมหารือเรื่องการค้า นวนความแรงของยาแผนไทยทุกท่าน ที่มีส่วนร่วมในการจัดทำรหัสยาแผนไทยครั้งนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่า คู่มือรหัสยาแผนไทยเล่มนี้จะเป็นประโยชน์กับผู้เกี่ยวข้องกับการใช้ยาแผนไทยและการใช้ข้อมูลของยาแผนไทย และถ้าหากมีข้อเสนอแนะหรือมีสิ่งสมควรปรับปรุงแก้ไข ขอให้โปรดแจ้งกลุ่มงานส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์ แผนไทยและสมุนไพร สถาบันการแพทย์แผนไทย กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นต่อไป

กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

สารบัญ

	หน้า
รหัสยาแผนไทย	๑
ความหมายของรูปแบบยาแผนไทย	๑๑
การคำนวณขนาดความแรงของยาแผนไทย	๑๗
รหัสยาแผนไทย ๒๔ หลัก	๒๕
ภาคผนวก	๒๙
๑. ข้อมูลสำหรับบันทึกที่มาของตำรับยาแผนไทยและสรรพคุณ ตามทฤษฎีการแพทย์แผนไทย	๓๑
๒. คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนายาและคำสั่งแต่งตั้ง คณะกรรมการพัฒนายาเพิ่มเติม	๓๗
๓. รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมหรือเรื่องการจัดทำรูปแบบและความแรงของยาแผนไทย	๔๑
๔. รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมหรือเรื่องการคำนวณขนาดความแรงของยาแผนไทย	๔๒

รหัสยาแผนไทย

รหস্যยาแผนไทย

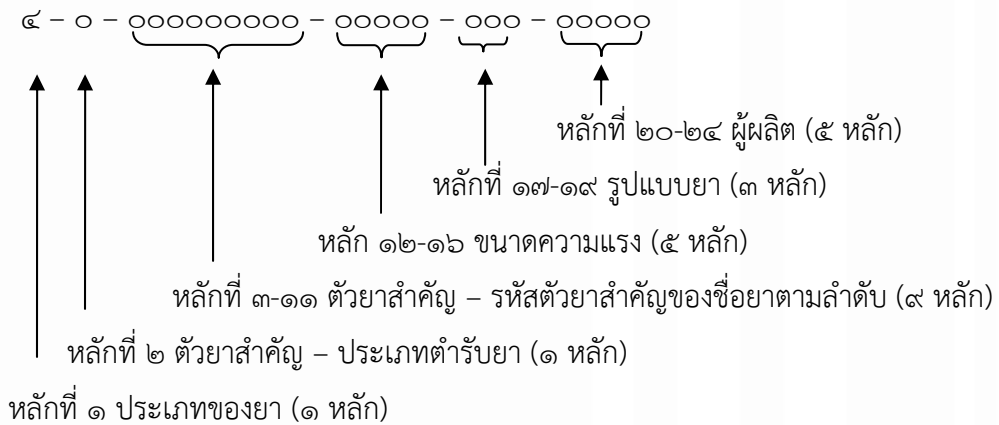
บทนำ

ยาแผนไทยที่อยู่ในบัญชียาหลักแห่งชาติ มีจำนวน ๑๙ รายการ ซึ่งไม่เพียงพอต่อการบำบัดรักษาด้วยวิธีการแพทย์แผนไทย กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข จึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาบัญชียาแผนไทยที่ใช้สำหรับโรงพยาบาลและสถานบริการสาธารณสุข ทำหน้าที่พิจารณากลับกรองและจัดทำบัญชียาแผนไทยที่ใช้สำหรับโรงพยาบาลและหน่วยบริการสาธารณสุข พ.ศ.๒๕๕๓ เพื่อให้มีรายการยาแผนไทยที่ครอบคลุมการบำบัดรักษาด้วยวิธีการแพทย์แผนไทยได้มากยิ่งขึ้น และเพื่อให้มีการใช้ยาแผนไทยอย่างเป็นระบบและนำมาใช้ในการพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารของกระทรวงสาธารณสุข ที่มุ่งเน้นการพัฒนาฐานข้อมูลระดับบุคคลที่มีโครงสร้างมาตรฐาน ลดความซ้ำซ้อน และลดภาระการทำงาน รวมถึงการพัฒนามาตรฐานข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อรองรับการเชื่อมโยงใช้ประโยชน์ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก จึงได้จัดทำรหস্যยาแผนไทยที่เป็นมาตรฐานของกระทรวงสาธารณสุข โดยนำรายการยาแผนไทยจากบัญชียาแผนไทยสำหรับโรงพยาบาลและหน่วยบริการสาธารณสุข พ.ศ.๒๕๕๓ รวมทั้งยาที่ปรุงสำหรับผู้ป่วยเฉพาะรายโดยผู้ประกอบโรคศิลปะสาขาการแพทย์แผนไทย(ประเภทเวชกรรมไทย) หรือสาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์มาจัดทำรหস্যยาแผนไทย

โครงสร้างรหস্যยาแผนไทย

การจัดทำรหস্যยาแผนไทยนี้ พัฒนาขึ้นจากกรอบแนวคิดโครงสร้างรหস্যยาแผนปัจจุบันที่จัดทำโดยสำนักบริหารการสาธารณสุข สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข (สำนักพัฒนาระบบบริการสุขภาพ กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ เดิม) ซึ่งแสดงด้วยตัวเลข ๒๔ หลัก ประกอบด้วยข้อมูล ๕ ส่วน คือ ประเภทของยา ตัวยา ความแรงของยา รูปแบบยา และผู้ผลิต/ผู้นำเข้า และเพื่อให้การจัดทำรหস্যยาแผนไทยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข จึงได้มีคำสั่งที่ ๒๑๘๙/๒๕๕๓ ลงวันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๓ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนารหস্যมาตรฐานยาเพิ่มเติม เพื่อให้ครอบคลุมบริบทที่เกี่ยวข้อง อาทิ การพัฒนาจัดทำรหস্যยาแผนไทย ฯลฯ โดยเพิ่มองค์ประกอบของคณะทำงานฯ เป็นผู้ทำงานจากคณะกรรมการพิจารณาบัญชียาแผนไทยที่ใช้สำหรับโรงพยาบาลและสถานบริการสาธารณสุข และจากหน่วยงานอื่น คณะทำงานฯ ได้ประชุมหารือเรื่อง แนวทางการกำหนดชื่อตัวยาสาคัญ รูปแบบ และความแรงของยาแผนไทย และได้ร่วมกันจัดทำโครงสร้างรหস্যยาแผนไทยแสดงด้วยตัวเลข ๒๔ หลัก ประกอบด้วยข้อมูล ๕ ส่วน คือ ประเภทของยา ตัวยาสาคัญ ขนาดความแรง รูปแบบยา และผู้ผลิต นอกจากนี้เพื่อให้รหস্যยาแผนไทยสามารถดำเนินการพัฒนาในช่วงต่อๆ ไปได้ จึงได้เพิ่มเติมข้อมูลสำหรับบันทึกที่มาของตำรับยาและสรรพคุณตามทฤษฎีการแพทย์แผนไทยไว้เป็นข้อมูลของหน่วยงาน (รายละเอียดอยู่ในภาคผนวก)

โดยสรุปรหัทยาแผนไทยที่กำหนดใช้ในบัญชีแผนไทยมีโครงสร้าง ดังนี้

ความหมายและข้อกำหนดของรหัทยาแผนไทย

หลักที่ ๑ ประเภทของยา (๑ หลัก)

กำหนดให้ใช้เลข ๔ หมายถึง ยาแผนไทย

หลักที่ ๒ - ๑๑ ตัวยาสำคัญ (๑๐ หลัก)

หลักที่ ๒ ประเภทตำรับยา (๑ หลัก)

- ๑ ยาเดี่ยว
- ๒ ยาตำรับ

หลักที่ ๓ - ๑๑ รหัสดัวยาสำคัญของยาแผนไทยตามลำดับที่รวบรวมในบัญชียาแผนไทย (๙ หลัก)

หลักที่ ๑๒ - ๑๖ ขนาดความแรง (๕ หลัก)

หลักที่ ๑๒ กำหนดให้ใช้เลข ๙ หมายถึง ขนาดความแรงของยาแผนไทย

หลักที่ ๑๓ ระบุกลุ่มยาแผนไทยตามน้ำหนักต่อหน่วยวัด หรือ ความเข้มข้นของสารละลาย ซึ่งแบ่งออกเป็น ๖ กลุ่ม ดังนี้

- ๑ กลุ่มยาที่มีขนาดความแรงของตัวยาตามน้ำหนักต่อหน่วยวัด ตั้งแต่ ๐๐๑ - ๙๙๙ มิลลิกรัม/หน่วย
เช่น ยาแคปซูล ยาเม็ด ยาลูกกลอน ยาผง ยาขง ยาเหน็บ
- ๒ กลุ่มยาที่มีขนาดความแรงของตัวยาตามน้ำหนักต่อหน่วยวัด ตั้งแต่ ๐๐๑ - ๙๙๙ กรัม/หน่วย
เช่น ยาประคบ ยาขง ยาพอก ยาต้ม ยาดอง ยาแช่ ยาผง ยาแห้ง ยาเหน็บ
- ๓ กลุ่มยาที่มีขนาดความแรงของยาตามความเข้มข้นของสารละลาย (% W/W) ตั้งแต่ ร้อยละ ๐๐๑ - ๑๐๐
เช่น ครีม เจล ขี้ผึ้ง ยาครีมสำหรับป้ายปาก

- ๔ กลุ่มยาที่มีขนาดความแรงของยาตามความเข้มข้นของสารละลาย (% V/V)
ตั้งแต่ ร้อยละ ๐๐๑ - ๑๐๐
เช่น โลชั่น ทิงเจอร์ สารละลายสำหรับป้ายปาก ยาน้ำแขวนตะกอน
ยาน้ำ ยาเข้าน้ำมัน (ยาหุง)
- ๕ กลุ่มยาที่มีขนาดความแรงของยาตามความเข้มข้นของสารละลาย (% W/W)
ตั้งแต่ ร้อยละ ๐๐๑ - ๑๐๐
เช่น ยาน้ำแขวนตะกอน ยาน้ำ ยาเข้าน้ำมัน (ยาหุง) โลชั่น ทิงเจอร์
สารละลายสำหรับป้ายปาก
- ๖ กลุ่มยาที่มีขนาดความแรงของยาตามความเข้มข้นของสารละลาย (% V/W)
ตั้งแต่ ร้อยละ ๐๐๑ - ๑๐๐
เช่น ขี้ผึ้ง ครีม เจล ยาครีมสำหรับป้ายปาก ยาเหน็บ

หมายเหตุ

รูปแบบยาในรูปแบบของยากลับ ไม่สามารถคำนวณขนาดความแรงของยาได้

หลักที่ ๑๔ - ๑๖ ระบุขนาดความแรงของยาแผนไทยตามน้ำหนัก หรือความเข้มข้นของสารละลายที่บรรจุ ซึ่งโรงพยาบาลและหน่วยบริการสาธารณสุขจะต้องบันทึกข้อมูลตามความเป็นจริงของน้ำหนัก หรือความเข้มข้นของสารละลายนั้นๆ

- ในกรณีน้ำหนักหรือความเข้มข้นของยามีจุดทศนิยม ให้ปัดเศษตั้งแต่ ๐.๕ ขึ้นไปเป็นจำนวนเต็ม และถ้าต่ำกว่า ๐.๕ ให้ตัดทิ้ง
- ในกรณีที่ขนาดความแรงของยาตามความเข้มข้นของสารละลายน้อยกว่า ๑% ให้ขึ้นต้นหลักที่ ๑๔ ด้วยเลข ๙ ซึ่งใช้แทนจุดทศนิยม แล้วตามด้วยขนาดความแรงของยาในหลักที่ ๑๕ - ๑๖ ด้วยตัวเลข จำนวน ๒ หลัก

หมายเหตุ

ยาแผนไทยที่ไม่สามารถระบุความแรงได้	ให้ใช้รหัส	๙๙๙๙๙
ยาแผนไทยที่ไม่ทราบความแรง	ให้ใช้รหัส	๐๐๐๐๐

หลักที่ ๑๗ - ๑๙ รูปแบบยาแผนไทย (๓ หลัก)

ในการจัดทำรหัสนยาแผนไทยครั้งนี้ ได้กำหนดให้รูปแบบของยาแผนไทยมี ๒๔ รูปแบบ ได้แก่ ยาแคปซูล ยาเม็ด ยาลูกกลอน ยาน้ำแขวนตะกอน ยาขง ครีม เจล โลชั่น ขี้ผึ้ง ทิงเจอร์ ยาพอก ยาประคบ ยาครีมสำหรับป้ายปาก สารละลายสำหรับป้ายปาก ยาเหน็บ ยาต้ม ยาเข้าน้ำมัน (ยาหุง) ยาตอง ยาแช่ ยาผง ยาแท่ง ยาน้ำ ยากลับ และอื่นๆ

สำหรับการให้รหัสรูปแบบของยาแผนไทย มีดังนี้

กรณีที่ ๑ รูปแบบยาแผนไทยตรงกับรูปแบบยาแผนปัจจุบัน

รูปแบบของยาแผนไทยที่ตรงกับรูปแบบยาแผนปัจจุบัน ได้แก่ ยาแคปซูล ยาเม็ด ยาลูกกลอน ยาน้ำแขวนตะกอน ครีม เจล โลชั่น ขี้ผึ้ง ทิงเจอร์ ยาครีมสำหรับป้ายปาก สารละลายสำหรับป้ายปาก ให้ใช้รหัสของรูปแบบยาแผนปัจจุบัน ดังนี้

๒๐๑	ยาแคปซูล	๔๐๔	โลชั่น
๒๐๓	ยาเม็ด	๔๐๖	ขี้ผึ้ง
๒๑๕	ยาลูกกลอน	๔๑๙	ทิงเจอร์
๓๐๔	ยาน้ำแขวนตะกอน	๕๐๒	ยาครีมสำหรับป้ายปาก
๔๐๑	ครีม	๕๐๓	สารละลายสำหรับป้ายปาก
๔๐๒	เจล		

กรณีที่ ๒ รูปแบบยาแผนไทยไม่ตรงกับรูปแบบของยาแผนปัจจุบัน

๒.๑ รูปแบบของยาแผนไทยไม่ตรงกับรูปแบบของยาแผนปัจจุบันแต่เป็นรูปแบบที่อยู่ในกลุ่มของยาแผนปัจจุบันได้

เช่น ยาชง อยู่ในกลุ่มยาน้ำของยาแผนปัจจุบัน ได้แก่ กลุ่มยาหมายเลข ๓ ยาพอก ยาประคบ อยู่ในกลุ่มยาภายนอกของยาแผนปัจจุบัน ได้แก่ กลุ่มยาหมายเลข ๔ ยาเหน็บ อยู่ในกลุ่มยาใช้ภายในเฉพาะที่ของยาแผนปัจจุบัน ได้แก่ กลุ่มยาหมายเลข ๘ การกำหนดรหัสรูปแบบยาแผนไทย มีดังนี้

หลักที่ ๑๗ ระบุตัวเลขที่แสดงถึงกลุ่มของยาแผนปัจจุบัน

หลักที่ ๑๘ ให้ใช้เลข ๔ - ๕ แสดงถึง ยาแผนไทย (เริ่มใช้เลข ๔ ก่อน ถ้าใช้เลข ๔ หมดแล้วสามารถใช้เลข ๕ ต่อไปได้)

หลักที่ ๑๙ ระบุลำดับที่ของรูปแบบยาในแต่ละกลุ่ม โดยเริ่มตั้งแต่เลข ๑ แล้วเรียงตามลำดับของรูปแบบยาต่อไป

๓๔๑	ยาชง	๔๔๑	ยาพอก
๘๔๑	ยาเหน็บ	๔๔๒	ยาประคบ

๒.๒ รูปแบบของยาแผนไทยไม่ตรงกับรูปแบบของยาแผนปัจจุบันและไม่สามารถอยู่ในกลุ่มของยาแผนปัจจุบันได้

เช่น ยาต้ม ยาเข้าน้ำมัน (ยาหุง) ยาดอง ยาแช่ ยาผง ยาแท่ง ยาน้ำ ยากลับ

การกำหนดรหัสรูปแบบยาแผนไทยใหม่ มีดังนี้

- หลักที่ ๑๗** กำหนดให้ใช้เลข ๙
- หลักที่ ๑๘** ให้ใช้เลข ๔-๕ แสดงถึง ยาแผนไทย (เริ่มใช้เลข ๔ ก่อน ถ้าใช้เลข ๔ หมดแล้ว สามารถใช้เลข ๕ ต่อไปได้)
- หลักที่ ๑๙** ระบุลำดับที่ของรูปแบบยาในกลุ่มนี้ โดยเริ่มตั้งแต่เลข ๑ แล้วเรียงตามลำดับของรูปแบบยาต่อไป
๙๔๑	ยาต้ม	๙๔๖	ยาแท่ง
๙๔๒	ยาเข้าน้ำมัน (ยาหุง)	๙๔๗	ยาน้ำ (รวมยาที่อยู่ในรูปแบบของกลีเซอริน)
๙๔๓	ยาดอง	๙๔๘	ยากลิ้น
๙๔๔	ยาแช่	๙๔๙	อื่นๆ
๙๔๕	ยาผง		

รหัสรูปแบบยาแผนไทย จำนวน ๒๔ รูปแบบ มีดังนี้

๒๐๑	ยาแคปซูล	๔๔๑	ยาพอก
๒๐๓	ยาเม็ด	๔๔๒	ยาประคบ
๒๑๕	ยาลูกกลอน	๘๔๑	ยาเหน็บ
๓๐๔	ยาน้ำแขวนตะกอน	๙๔๑	ยาต้ม
๔๐๑	ครีม	๙๔๒	ยาเข้าน้ำมัน (ยาหุง)
๔๐๒	เจล	๙๔๓	ยาดอง
๔๐๔	โลชั่น	๙๔๔	ยาแช่
๔๐๖	ขี้ผึ้ง	๙๔๕	ยาผง
๔๑๙	ทิงเจอร์	๙๔๖	ยาแท่ง
๕๐๒	ยาครีมสำหรับป้ายปาก	๙๔๗	ยาน้ำ
๕๐๓	สารละลายสำหรับป้ายปาก	๙๔๘	ยากลิ้น
๓๔๑	ยาขง	๙๔๙	อื่นๆ

หลักที่ ๒๐ - ๒๔ ผู้ผลิต (๕ หลัก)

- ผู้ผลิตภาครัฐ** ใช้รหัสตามรหัสสถานพยาบาลของสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข
- ดูรายละเอียดรหัสสถานพยาบาลได้ที่ www.thcc.or.th
- ผู้ผลิตภาคเอกชน** ใช้รหัสที่กำหนดขึ้น โดยใช้ฐานข้อมูลบริษัทผลิตยาเอกชน มูลนิธิ องค์การเภสัชกรรม ที่ขึ้นทะเบียนผลิตภัณฑ์กับสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา
- ดูรายละเอียดรหัสผู้ผลิตภาคเอกชนได้ที่ www.thcc.or.th และ <http://DMSIC.moph.go.th>

การใช้รหัสนยาแผนไทย

จากหลักเกณฑ์การกำหนดรหัสนยาแผนไทยข้างต้น คณะทำงานพัฒนารหัสนมาตรฐานยาได้ดำเนินการกำหนดรหัสนยาแผนไทย ๒๔ หลักในเบื้องต้นให้แก่รายการยาที่อยู่ในบัญชียาแผนไทยที่ใช้สำหรับโรงพยาบาลและหน่วยบริการสาธารณสุข พ.ศ.๒๕๕๓ ซึ่งมีการผลิตใช้อยู่ในปัจจุบัน เพื่อให้หน่วยงานต่าง ๆ สามารถใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงสำหรับการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องได้อย่างเหมาะสม

อนึ่ง เพื่อให้การพัฒนาและการใช้รหัสนยาแผนไทยเป็นไปอย่างเหมาะสมและสามารถพัฒนาฐานข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงมีข้อเสนอแนะการกำหนดและการใช้รหัสนยาแผนไทย ดังนี้

๑. รายการยาแผนไทยที่อยู่ในบัญชียาแผนไทยสำหรับโรงพยาบาลและหน่วยบริการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๕๓ ได้รับการกำหนดรหัสนยาแผนไทยทุกรายการ ยกเว้น “ยาแผนไทยที่ผลิตตามตำรับในคัมภีร์-ตำราการแพทย์แผนไทย” และ “ยาแผนไทยที่เป็นยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ” ที่ยังไม่มีการผลิต จะไม่ได้กำหนดรหัสนยาแผนไทยเอาไว้ หากโรงพยาบาลและหน่วยบริการสาธารณสุขมีการผลิตยาแผนไทยเหล่านี้สามารถแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับรายชื่อยาแผนไทย สรรพคุณ ส่วนประกอบของยา รูปแบบยา ขนาดความแรงของยา ในภายหลังเพื่อกำหนดรหัสนยาแผนไทยต่อไปได้ ส่วน “ยาที่ปรุงสำหรับผู้ป่วยเฉพาะราย” ได้กำหนดรหัสนยาแผนไทยเอาไว้เฉพาะรหัสนตัวยาสำคัญสำหรับยาเดี่ยว ๑ รายการ และยาตำรับ ๑ รายการ ทั้งนี้เนื่องจากไม่สามารถระบุชื่อยา สรรพคุณ ส่วนประกอบของยา รูปแบบยา และขนาดความแรงของยา ที่หน่วยงานต่าง ๆ ปรุงให้กับผู้ป่วยแต่ละรายได้ทั้งหมด ดังนั้น โรงพยาบาลและหน่วยบริการสาธารณสุขที่มีการปรุงยาให้กับผู้ป่วยเฉพาะรายสามารถใช้รหัสนยาแผนไทยของยาที่ปรุงสำหรับผู้ป่วยเฉพาะรายได้ทั้งยาเดี่ยวและยาตำรับ และเพื่อให้สามารถพัฒนารหัสนยาแผนไทยของยาที่ปรุงสำหรับผู้ป่วยเฉพาะรายต่อไปในอนาคตได้ จึงขอให้หน่วยงานแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับรายชื่อยาที่ปรุงสำหรับผู้ป่วยแต่ละราย สรรพคุณ ส่วนประกอบของยา รูปแบบยา และขนาดความแรง (หากสามารถระบุได้) เพื่อกำหนดรหัสนยาให้เหมาะสมต่อไป

๒. รายการยาแผนไทยที่ได้รับการบรรจุเข้าในบัญชียาหลักแห่งชาติเพิ่มเติม จำนวน ๕๒ รายการ ถึงแม้ว่าบางหน่วยงานจะยังไม่มีการผลิต แต่เพื่อให้การใช้รหัสนยาแผนไทยเป็นไปอย่างเหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อผู้รับบริการ จึงได้มีการกำหนดรหัสนยาแผนไทยดังกล่าวล่วงหน้าให้กับหน่วยงานผู้ผลิตของภาครัฐ โดยจะมีสัญลักษณ์ ** ที่ช่องหมายเหตุของตารางรหัสนยาแผนไทย หากโรงพยาบาลและหน่วยบริการสาธารณสุขได้ผลิตยาแผนไทยเหล่านี้ ขอให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับรายชื่อรายการยา สรรพคุณ ส่วนประกอบของยา รูปแบบยา และขนาดความแรงของยาไปยังสถาบันการแพทย์แผนไทย เพื่อประสานคณะทำงานพัฒนารหัสนมาตรฐานยาดำเนินการกำหนดรหัสนยาให้สมบูรณ์ต่อไป

๓. โรงพยาบาลและหน่วยบริการสาธารณสุขสามารถอ้างอิงใช้รหัสนยาแผนไทย ๒๔ หลัก โดยมีผลิตภัณฑ์ยาแผนไทยรายการต่างๆ ตามรายละเอียดที่แสดงไว้ในคู่มือรหัสนยาแผนไทยนี้ (สามารถ Download ดูรายละเอียดรายการยาแผนไทยได้ที่ www.thcc.or.th <http://dmsic.moph.go.th> และ www.dtam.moth.go.th)

๔. ผลิตภัณฑ์ยาแผนไทยที่ได้กำหนดรหัสนยาแผนไทย ๒๔ หลัก ไว้แล้ว แต่ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบยา และหรือขนาดความแรงของยา หรือในกรณีที่ยังไม่ได้กำหนดรูปแบบยา และหรือขนาดความแรง

ของยา ขอให้แจ้งข้อมูลไปยังสถาบันการแพทย์แผนไทย เพื่อประสานคณะทำงานพัฒนารหัทยาแผนไทย ดำเนินการปรับปรุง/กำหนดรหัสรูปแบบยา และหรือรหัสด้านความแรงของยาใหม่ดังกล่าว

๕. สำหรับรายการผลิตภัณฑ์ยาแผนไทยที่ยังไม่ได้มีการกำหนดรหัทยาแผนไทย ๒๔ หลัก แต่มีการผลิตใช้โดยโรงพยาบาลและหน่วยบริการสาธารณสุขของรัฐ ให้หน่วยงานผู้ผลิตรวบรวมรายการผลิตภัณฑ์ดังกล่าว และดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องดังนี้

๕.๑ กรณีที่มีชื่อรายการยาตรงกับรายการยาที่อยู่ในบัญชียาแผนไทยสำหรับโรงพยาบาลและหน่วยบริการสาธารณสุข พ.ศ.๒๕๕๓ แต่ยังไม่ได้แจ้งให้สถาบันการแพทย์แผนไทยทราบ จึงยังไม่มีรหัทยาแผนไทย ขอให้รวบรวมและแจ้งรายการผลิตภัณฑ์ยาแผนไทยดังกล่าว พร้อมรายละเอียดที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ชื่อยาแผนไทย สรรพคุณ ส่วนประกอบของยา รูปแบบยา และขนาดความแรงของยา จัดส่งไปยังสถาบันการแพทย์แผนไทย เพื่อประสานคณะทำงานพัฒนารหัทยาแผนไทยดำเนินการกำหนดรหัทยาแผนไทยต่อไป

๕.๒ กรณีที่เป็นรายการยาใหม่ที่ยังไม่ได้รับการบรรจุอยู่ในบัญชียาแผนไทยสำหรับโรงพยาบาลและหน่วยบริการสาธารณสุข พ.ศ.๒๕๕๓ จะยังไม่มีรหัทยาที่กำหนดไว้ ขอให้รวบรวมและแจ้งรายการผลิตภัณฑ์ยาแผนไทยดังกล่าว พร้อมรายละเอียดที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ชื่อยาแผนไทย สรรพคุณ ส่วนประกอบของยา รูปแบบยา และขนาดความแรงของยา จัดส่งไปยังสถาบันการแพทย์แผนไทย เพื่อเสนอเข้าวาระการประชุมของคณะกรรมการพิจารณาบัญชียาแผนไทยที่ใช้สำหรับโรงพยาบาลและสถานบริการสาธารณสุขในการพิจารณาการนำเข้าเป็นรายการยาที่อยู่ในบัญชียาแผนไทยฯ และประสานการกำหนดรหัทยาแผนไทยต่อไป

๖. โรงพยาบาลและหน่วยบริการสาธารณสุขที่ใช้ผลิตภัณฑ์ยาแผนไทยซึ่งผลิตโดยโรงพยาบาลและหน่วยบริการสาธารณสุขอื่น หรือจัดซื้อจากองค์การเภสัชกรรม บริษัทเอกชน มูลนิธิ ฯลฯ ให้ใช้รหัทยาแผนไทย ๒๔ หลัก ที่กำหนดไว้สำหรับผลิตภัณฑ์ยาดังกล่าว ทั้งนี้ ต้องเป็นรายการยาแผนไทยที่มีอยู่ในคู่มือรหัทยาแผนไทยนี้ และที่มีการกำหนดและประกาศประชาสัมพันธ์เพิ่มเติม

๗. หน่วยบริการสาธารณสุขของรัฐอื่น ๆ ที่มีการผลิตยาแผนไทย เช่น หน่วยงานของมหาวิทยาลัย เป็นต้น สามารถติดต่อขอรหัทยาสถานพยาบาลได้ที่ สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข โทร. ๐ ๒๕๙๐ ๑๔๙๒

**ความหมายของ
รูปแบบยาแผนไทย**

ความหมายของรูปแบบยาแผนไทย

รหัสรูปแบบยา	รูปแบบยา	ความหมาย
๒๐๑	ยาแคปซูล (CAPSULE)	เป็นรูปแบบยาชนิดแข็ง ที่มีตัวยาสมุนไพรบรรจุอยู่ในเปลือกหุ้มที่เรียกว่าแคปซูล ซึ่งทำด้วยสารที่รับประทานและละลายได้ เช่น พวkJเจลาติน
๒๐๓	ยาเม็ด (TABLET, ORAL)	เป็นรูปแบบยาชนิดแข็ง ที่ประกอบด้วยตัวยาสมุนไพร และสารอื่นๆ ที่จำเป็น เช่น สารเพิ่มปริมาณ สารหล่อลื่น เป็นต้น นำมาอัดเป็นเม็ด อาจมีรูปร่างเป็น เม็ดแบน รูปไข่ เป็นต้น
๒๑๕	ยาลูกกลอน (PILL, ORAL)	เป็นรูปแบบยาชนิดแข็ง ทำจากผงยาสมุนไพรชนิดเดียวหรือหลายชนิด และผสมสารที่ทำให้ผงยาเกาะตัว เช่น น้ำ แป้ง น้ำผึ้ง เป็นต้น มีลักษณะเป็นเม็ดทรงกลม
๓๐๔	ยาน้ำแขวนตะกอน (SUSPENSION)	เป็นรูปแบบยาชนิดของเหลว ที่มีตัวยาสมุนไพรกระจายตัวอยู่ในน้ำและมีสารช่วยการกระจายตัว (suspending agent) อยู่ในตำรับยา มีลักษณะขุ่น เมื่อตั้งทิ้งไว้จะตกตะกอน และเมื่อเขย่าจะมีการกระจายตัวเหมือนเดิม เช่น คาลาไมน์พญายอ เป็นต้น
๔๐๑	ครีม (CREAM)	เป็นรูปแบบยาชนิดกึ่งแข็ง ที่ได้จากการนำตัวยาสมุนไพร มาผสมกับน้ำและน้ำมัน โดยมีสารลดแรงตึงผิวเป็นตัวช่วยให้รวมเป็นเนื้อเดียวกัน ใช้สำหรับภายนอก เช่น ครีมพญายอ ครีมบัวบก
๔๐๒	เจล (GEL)	เป็นรูปแบบยาชนิดกึ่งแข็ง ที่ได้จากการนำตัวยาสมุนไพร มาผสมกับสารก่ोजลที่พองตัวในของเหลวที่เป็นตัวทำละลาย มีลักษณะข้นเหนียวใส ซึมเข้าสู่ผิวหนังได้อย่างรวดเร็ว เช่น เจลบัวบก เจลพริก เจลข่า เป็นต้น
๔๐๔	โลชั่น (LOTION)	เป็นรูปแบบยาชนิดของเหลว ที่ได้จากการนำตัวยาสมุนไพร มาผสมกับน้ำและน้ำมัน โดยมีสารลดแรงตึงผิวเป็นตัวช่วยให้รวมเป็นเนื้อเดียวกัน เช่น โลชั่นขมิ้นชัน
๔๐๖	ขี้ผึ้ง (OINTMENT)	เป็นรูปแบบยาชนิดกึ่งแข็งที่ได้จากการนำตัวยาสมุนไพร มาหลอมรวมกันในยาพื้นขี้ผึ้ง (ointment base) ใช้สำหรับทาภายนอก มีลักษณะเหนียวข้น เป็นมัน เช่น ยาหม่องพญายอ
๔๑๙	ทิงเจอร์ (TINCTURE , EXTERNAL)	เป็นรูปแบบยาชนิดของเหลวที่มีตัวยาสมุนไพรละลายอยู่ในเอธิลแอลกอฮอล์ ๔๐% - ๖๐% เช่น ทิงเจอร์ทองพันชั่ง

รหัสรูปแบบยา	รูปแบบยา	ความหมาย
๕๐๒	ยาครีมสำหรับป้ายปาก (PASTE , ORAL)	เป็นรูปแบบยาชนิดกึ่งแข็ง ที่ได้จากการนำตัวยาสมุนไพร มากระจายตัวในยาพื้นที่เหนียวขึ้นโดยมีความแข็งของ รูปแบบยามากกว่ายาขี้ผึ้ง ใช้สำหรับทาภายในช่องปาก เช่น ครีมพญาอภัยป้ายปาก
๕๐๓	สารละลายสำหรับป้ายปาก (PAINT , ORAL)	เป็นรูปแบบยาชนิดของเหลว ที่ตัวยาสมุนไพรละลายอยู่ใน ตัวทำละลาย ใช้สำหรับทาภายในปาก เช่น พญาอกลีเซอรีน
๓๔๑	ยาชง	เป็นรูปแบบยาที่นำสมุนไพรชนิดเดียวหรือหลายชนิดมาบด เป็นผงบรรจุซองหรือเป็นการนำสมุนไพรแห้งมาชงน้ำร้อนดื่ม
๔๔๑	ยาพอก (POULTICE)	เป็นรูปแบบยาที่นำสมุนไพรชนิดเดียวหรือหลายชนิดมาบด หรือตำ แล้วผสมสารที่ทำให้ยาเกาะตัว แล้วนำไปพอก ตามที่ต้องการ เช่น ยาตำรับฝักรวมเศียร
๔๔๒	ยาประคบ	เป็นรูปแบบยาที่นำสมุนไพรสด หรือแห้งหลายชนิด มาห่อ รวมกันและเวลาใช้ให้นำมานึ่งให้ร้อน แล้วนำไปประคบใน บริเวณที่ต้องการ เช่น ลูกประคบสมุนไพร
๘๔๑	ยาเหน็บ (SUPPOSITORY)	เป็นรูปแบบยาชนิดแข็ง ที่ได้จากการนำผงยาสมุนไพรและ ผสมสารที่ทำให้ผงยาเกาะตัวได้ ทำเป็นรูปแบบต่างๆ เช่น แท่งยาว รูปไข่ เป็นยาที่ใช้เฉพาะที่ ใช้สอดเข้าทางทวารหนัก หรือ ช่องคลอด
๙๔๑	ยาต้ม	เป็นรูปแบบยา ที่ได้จากการนำสมุนไพรชนิดเดียวหรือหลาย ชนิดมาต้ม ใ้รับประทาน หรือใช้เป็นยาภายนอก
๙๔๒	ยาเข้าน้ำมัน (ยาหุง)	เป็นรูปแบบยาชนิดของเหลว ที่ได้จากการนำสมุนไพรมาทอด ในน้ำมัน เป็นยาที่ใช้สำหรับทาภายนอก เช่น น้ำมันโพล น้ำมันเซียะ
๙๔๓	ยาดอง	เป็นรูปแบบยาที่ได้จากการนำสมุนไพรชนิดเดียวหรือหลาย ชนิดมาใส่ในภาชนะแล้วใส่น้ำหรือเหล้าให้ท่วมตัวยาล้างแล้วปิด ฝาทิ้งไว้ไม่น้อยกว่า ๓ วัน เพื่อให้ตัวยาละลายออกมา
๙๔๔	ยาแช่	เป็นรูปแบบยาที่ได้จากการนำสมุนไพรชนิดเดียวหรือหลาย ชนิดมาใส่ในภาชนะแล้วใส่น้ำให้ท่วมตัวยาทิ้งไว้โดยใช้เวลา น้อยกว่าการดองเพื่อให้ตัวยาละลายออกมา
๙๔๕	ยาผง (POWDER)	เป็นรูปแบบยาชนิดแข็ง มีลักษณะเป็นผง อาจจะเป็นยาจาก สมุนไพรชนิดเดียวหรือหลายชนิด

รหัสรูปแบบยา	รูปแบบยา	ความหมาย
๙๔๖	ยาแห้ง	เป็นรูปแบบยาชนิดแข็งที่ใช้เฉพาะที่ ทำจากผงยาสมุนไพรชนิดเดียวหรือหลายชนิดและผสมสารที่ทำให้ผงยาเกาะตัวได้แล้วปั้นเป็นแท่ง
๙๔๗	ยาน้ำ	เป็นรูปแบบยาชนิดของเหลว ที่ตัวยาสสมุนไพรละลายในตัวทำละลายที่เป็นน้ำ เช่น ยาแก้ไอมะแว้ง ยาธาตุนอบเซย
๙๔๘	ยากลั่น	เป็นรูปแบบยาชนิดของเหลว ที่ได้จากการนำตัวยาสสมุนไพรชนิดเดียวหรือหลายชนิดใส่เครื่องต้มให้เป็นไอแล้วใช้ความเย็นควบแน่นทำให้เป็นของเหลว
๙๔๙	อื่นๆ	รูปแบบยาอื่นๆ

**การคำนวณ
ขนาดความแรง
ของยาแผนไทย**

การคำนวณขนาดความแรงของยาแผนไทย

ขนาดความแรงของยาแผนไทย

ในการจัดทำรหัสนยาแผนไทย สามารถแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๑. กลุ่มยาที่มีขนาดความแรงของตัวยาตามน้ำหนักต่อหน่วยวัด อาจจะเป็น มิลลิกรัม/หน่วย หรือ กรัม/หน่วย แบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ

๑.๑ กลุ่มยาที่มีขนาดความแรงของตัวยาตามน้ำหนักต่อหน่วยวัด ตั้งแต่ ๐๐๑ – ๙๙๙ มิลลิกรัม/หน่วย เช่น ยาแคปซูล ยาเม็ด ยาลูกกลอน ยาผง ยาขง ยาเหน็บ

๑.๒ กลุ่มยาที่มีขนาดความแรงของตัวยาตามน้ำหนักต่อหน่วยวัด ตั้งแต่ ๐๐๑ – ๙๙๙ กรัม/หน่วย เช่น ยาประคบ ยาขง ยาพอก ยาต้ม ยาดอง ยาแช่ ยาผง ยาแท่ง ยาเหน็บ

หมายเหตุ

หน่วย อาจจะเป็น แคปซูล เม็ด ห่อ ซอง ถุง เป็นต้น

๒. กลุ่มยาที่มีขนาดความแรงของยาตามความเข้มข้นของสารละลาย แบ่งออกเป็น ๔ กลุ่ม คือ

๒.๑ กลุ่มยาที่มีขนาดความแรงของยาตามความเข้มข้นของสารละลาย (% w/w) ตั้งแต่ร้อยละ ๐๐๑ – ๑๐๐ เช่น ครีม เจล ขี้ผึ้ง ยาครีมสำหรับป้ายปาก

๒.๒ กลุ่มยาที่มีขนาดความแรงของยาตามความเข้มข้นของสารละลาย (% v/v) ตั้งแต่ร้อยละ ๐๐๑ – ๑๐๐ เช่น โลชั่น ทิงเจอร์ สารละลายสำหรับป้ายปาก ยาน้ำ ยาน้ำแขวนตะกอน ยาเข้าน้ำมัน

๒.๓ กลุ่มยาที่มีขนาดความแรงของยาตามความเข้มข้นของสารละลาย (% w/v) ตั้งแต่ร้อยละ ๐๐๑ – ๑๐๐ เช่น ยาน้ำแขวนตะกอน ยาน้ำ ยาเข้าน้ำมัน (ยาหุง) โลชั่น ทิงเจอร์ สารละลายสำหรับป้ายปาก

๒.๔ กลุ่มยาที่มีขนาดความแรงของยาตามความเข้มข้นของสารละลาย (% v/w) ตั้งแต่ร้อยละ ๐๐๑ – ๑๐๐ เช่น ขี้ผึ้ง ครีม เจล ยาครีมสำหรับป้ายปาก ยาเหน็บ

หมายเหตุ

๑. รูปแบบยาในรูปแบบของยากลับ ไม่สามารถคำนวณขนาดความแรงของยาได้

๒. รูปแบบยาบางรูปแบบสามารถคำนวณขนาดความแรงของยาได้หลายวิธี ขึ้นอยู่กับการผลิตของหน่วยผลิตนั้นๆ

การคำนวณขนาดความแรงของยา

ยาแผนไทยสามารถผลิตได้หลายรูปแบบต่างๆ กัน เพื่อให้ยามีคุณภาพและเหมาะสมกับการใช้ ในส่วนของยาแผนไทยที่อยู่ในกลุ่มที่มีขนาดความแรงของยาตามน้ำหนักต่อหน่วยวัด เช่น ยาแคปซูล ยาประคบ ยาต้ม การคิดขนาดความแรงของยาจะคิดจากน้ำหนักของสมุนไพรนั้นๆ ต่อหน่วย สำหรับยาแผนไทยที่อยู่ใน กลุ่มยาที่มีขนาดความแรงของยาตามความเข้มข้นของสารละลายมีหลายประเภทคือ % w/w, % v/v, % w/v, % v/w การคิดความแรงของยาแผนไทยในกลุ่มนี้จึงมีการคำนวณที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งความเข้มข้นของสารละลาย เป็นการบอกถึงอัตราส่วนของปริมาณตัวถูกละลายกับปริมาณตัวทำละลายในสารละลายหนึ่งๆ และในปัจจุบัน

หน่วยที่นิยมใช้สำหรับระบุความเข้มข้นของสารละลายมีหลายระบบด้วยกัน ได้แก่ ร้อยละ เศษส่วน โมล โมลาริตี โมแลลิตี ฯลฯ แต่ที่นิยมใช้ คือ ร้อยละ

ร้อยละ (Percents) เป็นการระบุปริมาณของตัวถูกละลายในสารละลายทั้งหมด ๑๐๐ ส่วน แบ่งการคิดเป็น ๔ แบบ ดังนี้

๑. ร้อยละโดยมวล (w/w) หมายถึงมวล (น้ำหนัก) ของสุมุนไพรมที่ใช้ทำยา ต่อมวล (น้ำหนัก) ของตัวยาทั้งหมด ๑๐๐ หน่วย มักใช้กับตัวยาที่เป็นของแข็ง

$$\begin{aligned} \% \text{ w/w} &= \frac{\text{น้ำหนักสุมุนไพรม} \times 100}{\text{น้ำหนักรวมของยาทั้งหมด}} \\ \text{หรือ} &= \frac{\text{น้ำหนักของสารสกัดสุมุนไพรม} \times 100}{\text{น้ำหนักรวมของยาทั้งหมด}} \end{aligned}$$

๒. ร้อยละโดยปริมาตร (v/v) หมายถึง ปริมาตรของตัวถูกละลายต่อปริมาตรทั้งหมดของสารละลาย ๑๐๐ หน่วย มักใช้กับตัวถูกละลายและตัวทำละลายที่เป็นของเหลว

$$\% \text{ v/v} = \frac{\text{ปริมาตรของสารสกัดสุมุนไพรม} \times 100}{\text{ปริมาตรรวมของยาทั้งหมด}}$$

๓. ร้อยละโดยมวลต่อปริมาตร (w/v) หมายถึง มวล (น้ำหนัก) ของตัวถูกละลายในสารละลายทั้งหมด ๑๐๐ หน่วย ปริมาตรหน่วยชนิดนี้มักใช้กับสารละลายที่ตัวถูกละลายเป็นของแข็งละลายในตัวทำละลายที่เป็นของเหลว

$$\begin{aligned} \% \text{ w/v} &= \frac{\text{น้ำหนักสุมุนไพรม} \times 100}{\text{ปริมาตรรวมของยาทั้งหมด}} \\ \text{หรือ} &= \frac{\text{น้ำหนักของสารสกัดสุมุนไพรม} \times 100}{\text{ปริมาตรรวมของยาทั้งหมด}} \end{aligned}$$

๔. ร้อยละโดยปริมาตรต่อมวล (v/w) หมายถึง ปริมาตรของตัวถูกละลายในสารละลายทั้งหมด ๑๐๐ หน่วย ปริมาตรหน่วยชนิดนี้มักใช้กับสารละลายที่ตัวถูกละลายเป็นของเหลวละลายในตัวทำละลายที่เป็นของแข็ง หรือ ของกึ่งแข็ง

$$\% \text{ v/w} = \frac{\text{ปริมาตรของสารสกัดสุมุนไพรม} \times 100}{\text{น้ำหนักรวมของยาทั้งหมด}}$$

สรุปการคำนวณขนาดความแรงของยาแผนไทยในแต่ละรูปแบบ

รหัส รูปแบบยา	รูปแบบยา	ขนาดความ แรงของยา	การคำนวณขนาดความแรงของยา
๒๐๑	ยาแคปซูล	w/หน่วย	น้ำหนักของผงยาสมุนไพรต่อหน่วย
๒๐๓	ยาเม็ด	w/หน่วย	น้ำหนักของผงยาสมุนไพรต่อหน่วย
๒๑๕	ยาลูกกลอน	w/หน่วย	น้ำหนักของผงยาสมุนไพรต่อหน่วย
๓๐๔	ยาน้ำแขวนตะกอน	% w/v % v/v	$\frac{\text{น้ำหนักสมุนไพร} \times 100}{\text{ปริมาตรรวมของยาทั้งหมด}}$ $\frac{\text{ปริมาตรของสารสกัดสมุนไพร} \times 100}{\text{ปริมาตรรวมของยาทั้งหมด}}$
๔๐๑	ครีม	% w/w % v/w	$\frac{\text{น้ำหนักของสารสกัดสมุนไพร} \times 100}{\text{น้ำหนักรวมของยาทั้งหมด}}$ $\frac{\text{ปริมาตรของสารสกัดสมุนไพร} \times 100}{\text{น้ำหนักรวมของยาทั้งหมด}}$
๔๐๒	เจล	% w/w % v/w	$\frac{\text{น้ำหนักสมุนไพร} \times 100}{\text{น้ำหนักรวมของยาทั้งหมด}}$ $\frac{\text{ปริมาตรของสารสกัดสมุนไพร} \times 100}{\text{น้ำหนักรวมของยาทั้งหมด}}$
๔๐๔	โลชั่น	% v/v % w/v % w/v	$\frac{\text{ปริมาตรของสารสกัดสมุนไพร} \times 100}{\text{ปริมาตรรวมของยาทั้งหมด}}$ $\frac{\text{น้ำหนักสมุนไพร} \times 100}{\text{ปริมาตรรวมของยาทั้งหมด}}$ หรือ $\frac{\text{น้ำหนักของสารสกัดสมุนไพร} \times 100}{\text{ปริมาตรรวมของยาทั้งหมด}}$
๔๐๖	ขี้ผึ้ง	% w/w % v/w	$\frac{\text{น้ำหนักของสารสกัดสมุนไพร} \times 100}{\text{น้ำหนักรวมของยาทั้งหมด}}$ $\frac{\text{ปริมาตรของสารสกัดสมุนไพร} \times 100}{\text{น้ำหนักรวมของยาทั้งหมด}}$

รหัสยาแผนไทย
สำหรับโรงพยาบาลและหน่วยบริการสาธารณสุข

รหัส รูปแบบยา	รูปแบบยา	ขนาดความ แรงของยา	การคำนวณขนาดความแรงของยา
๔๑๙	ทิงเจอร์	% w/v % w/v % v/v	$\frac{\text{น้ำหนักสมุนไพร} \times 100}{\text{ปริมาตรรวมของยาทั้งหมด}}$ หรือ $\frac{\text{น้ำหนักของสารสกัดสมุนไพร} \times 100}{\text{ปริมาตรรวมของยาทั้งหมด}}$ $\frac{\text{ปริมาตรของสารสกัดสมุนไพร} \times 100}{\text{ปริมาตรรวมของยาทั้งหมด}}$
๕๐๒	ยาครีมสำหรับ ป้ายปาก	% w/w % w/w % v/w	$\frac{\text{น้ำหนักสมุนไพร} \times 100}{\text{น้ำหนักรวมของยาทั้งหมด}}$ หรือ $\frac{\text{น้ำหนักของสารสกัดสมุนไพร} \times 100}{\text{น้ำหนักรวมของยาทั้งหมด}}$ $\frac{\text{ปริมาตรของสารสกัดสมุนไพร} \times 100}{\text{น้ำหนักรวมของยาทั้งหมด}}$
๕๐๓	สารละลายสำหรับ ป้ายปาก	% w/v % v/v	$\frac{\text{น้ำหนักของสารสกัดสมุนไพร} \times 100}{\text{ปริมาตรรวมของยาทั้งหมด}}$ $\frac{\text{ปริมาตรของสารสกัดสมุนไพร} \times 100}{\text{ปริมาตรรวมของยาทั้งหมด}}$
๓๔๑	ยาขง	w/หน่วย	น้ำหนักสมุนไพรต่อหน่วย
๔๔๑	ยาพอก	w/หน่วย	น้ำหนักสมุนไพรต่อหน่วย
๔๔๒	ยาประคบ	w/หน่วย	น้ำหนักสมุนไพรต่อหน่วย
๘๔๑	ยาเหน็บ	w/หน่วย % v/w	$\frac{\text{น้ำหนักของผงยาสมุนไพรต่อหน่วย}}{\text{ปริมาตรของสารสกัดสมุนไพร} \times 100}$ น้ำหนักรวมของยาทั้งหมด
๙๔๑	ยาต้ม	w/หน่วย	น้ำหนักสมุนไพรต่อหน่วย
๙๔๒	ยาเข้าน้ำมัน (ยาหุง)	% w/v % v/v	$\frac{\text{น้ำหนักสมุนไพร} \times 100}{\text{ปริมาตรรวมของยาทั้งหมด}}$ $\frac{\text{ปริมาตรของสารสกัดสมุนไพร} \times 100}{\text{ปริมาตรรวมของยาทั้งหมด}}$

รหัส รูปแบบยา	รูปแบบยา	ขนาดความ แรงของยา	การคำนวณขนาดความแรงของยา
๙๔๓	ยาดอง	w/หน่วย	น้ำหนักสมุนไพรต่อหน่วย
๙๔๔	ยาแช่	w/หน่วย	น้ำหนักสมุนไพรต่อหน่วย
๙๔๕	ยาผง	w/หน่วย	น้ำหนักของผงยาสมุนไพรต่อหน่วย
๙๔๖	ยาแท่ง	w/หน่วย	น้ำหนักของผงยาสมุนไพรต่อหน่วย
๙๔๗	ยาน้ำ	% w/v % v/v	$\frac{\text{น้ำหนักสมุนไพร} \times 100}{\text{ปริมาตรรวมของยาทั้งหมด}}$ $\frac{\text{ปริมาตรของสารสกัดสมุนไพร} \times 100}{\text{ปริมาตรรวมของยาทั้งหมด}}$
๙๔๘	ยากลับ		ไม่สามารถคำนวณความแรงในรูปแบบยากลับได้

รหัสยาแผนไทย
๒๔ หลัก

รหস্যยาแผนไทย ๒๔ หลัก

ข้อมูลรหস্যยาแผนไทย ๒๔ หลัก สำหรับให้สถานบริการสาธารณสุขนำไปใช้งาน จะแสดงเป็นรูปแบบตารางโดยจัดเรียงตามรหัสผู้ผลิตเพื่อความสะดวกในการค้นหา ตามตัวอย่างในหน้าที่ ๒๘ แต่เนื่องจากรหস্যยาแผนไทย ๒๔ หลักของโรงพยาบาลและหน่วยบริการสาธารณสุขมีเป็นจำนวนมาก ไม่สามารถแสดงไว้ในคู่มือรหস্যยาแผนไทยเล่มนี้ได้ จึงได้จัดทำข้อมูลรหস্যยาแผนไทย ๒๔ หลัก เป็นรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ สามารถดูรายละเอียดและ Down Load ได้ที่ www.thcc.or.th <http://dmsic.moph.go.th> และ www.dtam.moth.go.th

ภาคผนวก

ข้อมูลสำหรับบันทึกที่มาของตำรับยาแผนไทยและสรรพคุณตามทฤษฎีการแพทย์แผนไทย

ตามโครงสร้างรพัทยาแผนไทยที่แสดงด้วยตัวเลข ๒๔ หลัก ประกอบด้วยข้อมูล ๕ ส่วน คือ ประเภทของยา ตัวยาสำคัญ ขนาดความแรง รูปแบบยา และผู้ผลิต และเพื่อให้สามารถพัฒนารพัทยาแผนไทยในช่วงต่อไปได้ จึงได้เพิ่มข้อมูลสำหรับบันทึกที่มาของตำรับยาและสรรพคุณของยาตามทฤษฎีการแพทย์แผนไทยของรายการยาแผนไทยในแต่ละรายการไว้เป็นข้อมูลของหน่วยงานได้ตามความเหมาะสม อีก ๗ หลัก (หลักที่ ๒๕-๓๑) ดังนี้

ที่มาของตำรับยาแผนไทย

บัญชียาแผนไทยที่ใช้สำหรับโรงพยาบาลและหน่วยบริการสาธารณสุข พ.ศ.๒๕๕๓ ได้รายการยาแผนไทยมาจาก ๕ ประเภท ได้แก่ (๑) ยาแผนไทยที่อยู่ในบัญชียาหลักแห่งชาติ (๒) ยาแผนไทยที่เป็นยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข ๒๗ ขนาน (ส่วนที่ไม่อยู่ในบัญชียาหลักแห่งชาติ) (๓) ยาแผนไทยที่ผลิตตามตำรับในคัมภีร์-ตำราการแพทย์แผนไทย ที่กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกรับรองและผ่านการรับรองจากคณะกรรมการพิจารณาบัญชียาแผนไทยฯ (๔) ยาแผนไทยที่ผลิตตามตำรับของโรงพยาบาลหรือหน่วยบริการสาธารณสุขของรัฐ และผ่านการรับรองจากคณะกรรมการพิจารณาบัญชียาแผนไทยฯ (๕) ยาแผนไทยที่ผลิตตามตำรับของหน่วยงานภาคเอกชน และผ่านการรับรองจากคณะกรรมการพิจารณาบัญชียาแผนไทยฯ รวมทั้งยาแผนไทยที่ปรุงสำหรับผู้ป่วยเฉพาะราย โดยผู้ประกอบโรคศิลปะสาขาการแพทย์แผนไทย (ประเภทเวชกรรมไทย) หรือสาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ ดังนั้น เพื่อให้มีความชัดเจนของยาแผนไทยในประเภทต่างๆ ทั้งเพื่อการเบิกจ่ายของทางราชการและการพัฒนาด้านอื่นๆ โรงพยาบาลและหน่วยบริการสาธารณสุขสามารถเพิ่มรพัทยาแผนไทยของตนเอง เป็นหลักที่ ๒๕ เพื่อระบุที่มาของตำรับยาแผนไทยได้ตามความเหมาะสม ดังนี้

หลักที่ ๒๕ แสดงที่มาของตำรับยาแผนไทย (๑ หลัก)

๑. ยาแผนไทยที่อยู่ในบัญชียาหลักแห่งชาติ
๒. ยาแผนไทยที่เป็นยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข ๒๗ ขนาน (เฉพาะส่วนที่ไม่อยู่ในบัญชียาหลักแห่งชาติ)
๓. ยาแผนไทยที่ผลิตตามตำรับในคัมภีร์-ตำราการแพทย์แผนไทย ที่กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกรับรอง และผ่านการรับรองจากคณะกรรมการพิจารณาบัญชียาแผนไทยฯ
๔. ยาแผนไทยที่ผลิตตามตำรับของโรงพยาบาลหรือหน่วยบริการสาธารณสุขของรัฐ และผ่านการรับรองจากคณะกรรมการพิจารณาบัญชียาแผนไทยฯ
๕. ยาแผนไทยที่ผลิตตามตำรับของหน่วยงานภาคเอกชน และผ่านการรับรองจากคณะกรรมการพิจารณาบัญชียาแผนไทยฯ
๖. ยาแผนไทยที่ปรุงสำหรับผู้ป่วยเฉพาะราย โดยผู้ประกอบโรคศิลปะสาขาการแพทย์แผนไทย (ประเภทเวชกรรมไทย) หรือสาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์

หมายเหตุ

- โรงพยาบาลหรือหน่วยบริการสาธารณสุขของรัฐ ถ้ามีการผลิตยาแผนไทยตามส่วนประกอบของยา สรรพคุณ รูปแบบ ความแรง และอื่นๆ ตามที่กำหนดไว้ในบัญชียาหลักแห่งชาติ หรือยาสามัญประจำบ้าน แผนโบราณ หรือตามตำรับในคัมภีร์-ตำราการแพทย์แผนไทย ให้จัดยาแผนไทยเหล่านั้นเป็นยาในบัญชียาหลักแห่งชาติ หรือยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ หรือยาตำรับในคัมภีร์-ตำราการแพทย์แผนไทย แต่ถ้าไม่ได้ผลิตตามรายการ ที่กำหนดไว้ ให้จัดเป็นยาแผนไทยที่ผลิตตามตำรับของโรงพยาบาลหรือหน่วยบริการสาธารณสุขของรัฐ
- หน่วยงานภาคเอกชน ซึ่งได้แก่ องค์กรเภสัชกรรม บริษัทยาเอกชน มูลนิธิ หรืออื่นๆ ถ้ามีการผลิตยาแผนไทยตามส่วนประกอบของยา รูปแบบ ความแรงและอื่นๆ ตามที่กำหนดไว้ในบัญชียาหลักแห่งชาติ หรือยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ หรือตามตำรับในคัมภีร์-ตำราการแพทย์แผนไทย ให้จัดยาแผนไทยเหล่านั้นเป็นยาในบัญชีหลักแห่งชาติ หรือยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ หรือยาตำรับในคัมภีร์-ตำราการแพทย์แผนไทย แต่ถ้าไม่ได้ผลิตตามรายการที่กำหนดไว้ ให้จัดเป็นยาแผนไทยที่ผลิตตามตำรับของหน่วยงานภาคเอกชน

สรรพคุณยาตามทฤษฎีการแพทย์แผนไทย

ยาแผนไทยในบัญชียาแผนไทยที่ใช้สำหรับโรงพยาบาลและหน่วยบริการสาธารณสุข พ.ศ.๒๕๕๓ ได้มีการระบุสรรพคุณตามทฤษฎีการแพทย์แผนไทยทุกรายการ ยกเว้นยาในบัญชียาหลักแห่งชาติ และยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ จะมีทั้งสรรพคุณตามที่ระบุไว้ในบัญชียาหลักแห่งชาติ หรือยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ และระบุสรรพคุณตามทฤษฎีการแพทย์แผนไทย ดังนั้น เพื่อให้ทราบที่มาของสรรพคุณตามทฤษฎีการแพทย์แผนไทยของรายการยาแผนไทยในแต่ละรายการ โรงพยาบาลและหน่วยบริการสาธารณสุขสามารถเพิ่มรหัสยาแผนไทยของตนเอง เป็นหลักที่ ๒๖-๓๑ (๖ หลัก) เพื่อแสดงรหัสสรรพคุณของยาตามทฤษฎีการแพทย์แผนไทยได้ดังนี้

หลักที่ ๒๖-๒๗ แสดงสรรพคุณตามธาตุ โรค และการดูแลหญิงตั้งครรภ์และหลังคลอดตามคัมภีร์

การแพทย์แผนไทย ซึ่งมี ๑๕ กลุ่ม (๒ หลัก) ได้แก่

๐๑	ธาตุทั้ง ๔ พิการ	๐๙	โรคอุทรโรค (ท้องมาน)
๐๒	ไข้	๑๐	โรคเบญจอินทรี
๐๓	โรคลม	๑๑	โรคของเด็ก
๐๔	โรคโลหิต	๑๒	แก้พิษ
๐๕	โรคอุจจาระธาตุ	๑๓	โรคริดสีดวง
๐๖	โรคทางปัสสาวะ	๑๔	มุขโรค
๐๗	โรคระบบสืบพันธุ์	๑๕	การดูแลหญิงตั้งครรภ์และหลังคลอด
๐๘	โรคกษัย		

หลักที่ ๒๘-๓๑ แสดงสรรพคุณย่อยตามธาตุ โรค และการดูแลหญิงตั้งครรภ์และหลังคลอด (๔ หลัก) ได้แก่

๐๑ ธาตุทั้ง ๔ พิการ

๑ ธาตุดิน

๑ พิกัดสมุฏฐานธาตุดิน

๐๑ หทัยวัตถุ (หัวใจ)

๐๒ อุทรียัง (อาหารใหม่)

๐๓ กรีสัง (อาหารเก่า)

๒ ธาตุดิน ๒๐ ประการ

๐๑ เกสา (ผม)

๐๒ โลมา (ขน)

๐๓ นขา (เล็บ)

๐๔ ทันทา (ฟัน)

๐๕ ตะโจ (ผิวหนัง)

๐๖ มังสัง (เนื้อ)

๐๗ นหารู (เส้นเอ็น)

๐๘ อัฏฐิ (กระดูก)

๐๙ อัฏฐิมิถุขัง (เยื่อในกระดูก)

๑๐ วักกัง (ม้าม)

๑๑ หทยัง (หัวใจ)

๑๒ ยกนัง (ตับ)

๑๓ กีโลมกัง (พังผืด)

๑๔ ปโปผาสัง (ปอด)

๑๕ ปิทกัง (ไต)

๑๖ อันตัง (ไส้ใหญ่)

๑๗ อันตคณัง (ไส้เล็ก)

๑๘ อุทรียัง (อาหารใหม่)

๑๙ กรีสัง (อาหารเก่า)

๒๐ มัตถเกมัตถลุงคัง (มันสมอง)

๒ ธาตุน้ำ

๑ พิกัดสมุฏฐานธาตุน้ำ

๐๑ สอเสมหะ (น้ำช่วงคอขึ้นไป)

๐๒ อูระเสมหะ (น้ำจากคอถึงสะดือ)

๐๓ คุณเสมหะ (น้ำช่วงล่าง)

๒ ธาตุน้ำ ๑๒ ประการ

๐๑ ปิตตัง (น้ำดี)

๐๒ เสมหัง (เสมหะ)

๐๓ บุพโพ (น้ำหนอง)

๐๔ โลหิตตัง (น้ำเลือด)

๐๕ เสโท (น้ำเหลือง)

๐๖ เมโท (มันชั้น)

๐๗ วสา (มันเหลว)

๐๘ อัสนุ (น้ำตา)

๐๙ เภโฝ (น้ำลาย)

๑๐ สิงฆานิกา (น้ำมูก)

๑๑ ลลิกา (น้ำไขข้อ)

๑๒ มุตตัง (น้ำปัสสาวะ)

๓ ธาตุลม

๑ พิกัดสมุฏฐานธาตุลม

๐๑ หทัยวาทะ (การเต้นของหัวใจ)

๐๒ สัตถวาทะ (ลมคมเหมือนอาวุธ)

๐๓ สุมनावาทะ (ลมกลางตัว)

๒ ธาตุลม ๖ ประการ

๐๑ อุทอังคมาวาทา (ลมพัดขึ้นเบื้องบน)

๐๒ อโรคมาวาทา (ลมพัดลงเบื้องล่าง)

๐๓ โกฏฐาสยวาทา (ลมพัดในลำไส้)

๐๔ กุจฉิสยวาทา (ลมพัดในท้องนอกลำไส้)

๐๕ อังคมังคานุสารีวาทา (ลมพัดทั่วกาย)

๐๖ อัสนาสะปัสสาสะวาทา (ลมหายใจเข้าลมหายใจออก)

๔ ธาตุไฟ

๑ พิกัดสมุฏฐานธาตุไฟ

๐๑ พัทธะปิตตะ (ตีนองุ่นน้ำดี)

๐๒ อพัทธะปิตตะ (ตีนองุ่นน้ำดี)

๐๓ กำเดา (องค์ความร้อน)

๒ ธาตุไฟ ๔ ประการ

๐๑ สันตปัคคี (ไฟอุ่นกาย)

๐๒ ปริณามัคคี (ไฟย่อยอาหาร)

๐๓ ปริทัยัคคี (ไฟสำหรับให้ระส่ำระสาย)

๐๔ ชिरนัคคี (ไฟทำให้ขรา)

๐๒ ไข้

๑ ไข้ตามสมุฏฐาน

๑ ไข้เอกโทษ

๒ ไข้ทวันโทษ

๓ ไข้ตรีโทษ

๒ ไข้พิษ ๒๑ ประการ

๓ ไข้กาฬ ๑๐ จำพวก

๔ ไข้ประดง ๘ ประการ

๕ ไข้ทั่วไป

๑ ไข้หวัด

๐๑ ไข้หวัดน้อย

๐๒ ไข้หวัดใหญ่

๒ ไข้กำเดา

๐๑ ไข้กำเดาน้อย

๐๒ ไข้กำเดาใหญ่

๓ ไข้ ๓ ฤดู

๔ ไข้เพื่อตี

๕ ไข้เพื่อกำเดา

๖ ไข้เพื่อโลหิต

๐๓ โรคลม

๑ โรคลมทั่วไป

๑ โรคลมกองหยาบ

๒ โรคลมกองละเอียด

๒ โรคลมมีพิษ ๑๒ ประการ

๓ โรคก้อนลม

๐๔ โรคโลหิต

๑ โรคโลหิตระดู

๑ โรคโลหิตทุจริตโทษ

๒ โรคโลหิตปกติโทษ

๒ โรคโลหิตพิการ

๓ โรคต่อมโลหิตระดูพิการ

๐๕ โรคอุจจาระธาตุ

๑ โรคป่วง

๒ โรคอติสาร

๓ โรคอุจจาระธาตุพิการ

๑ โรคท้องเสีย

๒ โรคท้องผูก / พรรดึก

๔ โรคอุจจาระคันธารธาตุ

๐๖ โรคทางปัสสาวะ

๑ โรคทุราวสา

๒ โรคมุกตกิต

๓ โรคมุตฆาต

๔ โรคประเมหะ

๐๗ โรคระบบสืบพันธุ์

๑ โรคสันทฆาต

๒ โรคองคสูตร

๓ โรคซำร้ว

๔ โรคอุปทม

๕ โรคไส้ด้วนไส้ลาม

๐๘ โรคกษัย

๑ โรคกษัยเกิดจากกองธาตุ

๒ โรคกษัยเกิดจากอุปปาติกะ

๓ โรคกษัยอื่นๆ

๐๙ โรคอุทราโรค (ท้องมาน)

- ๑ โรคมานน้ำ
- ๒ โรคมานลม
- ๓ โรคมานหิน
- ๔ โรคมานโลหิต
- ๕ โรคมานเกิดแต่दान

๑๐ โรคเบญจอินทรี

- ๑ โรคจักขุ (ตา)
- ๒ โรคโสตะ (หู)
- ๓ โรคฆานะ (จมูก)
- ๔ โรคชีวหา (ลิ้น)
- ๕ โรคกาย

๑ อันตะโรโค

๒ พหิตโรโค

๐๑ แผลฝีหนอง

๐๒ กลากเกลื้อน

๐๓ เรื้อน

๐๔ กุฎฐิง

๐๕ อื่นๆ

๑๑ โรคเด็ก

- ๑ โรคหละ ละออง ขาง
- ๒ ปักซี่
- ๓ โรคตาน กิมิชาติ

๑๒ แก้วพิษ

- ๑ แมลงสัตว์กัดต่อย
- ๒ ขับพิษ
- ๓ ลมพิษ

๑๓ โรคริตสีดวง

- ๑ โรคริตสีดวงจุมุก
- ๒ โรคริตสีดวงลำไส้
- ๓ โรคริตสีดวงทวารหนัก
- ๔ โรคริตสีดวงอื่นๆ

๑๔ มุขโรค

๑๕ การดูแลหญิงตั้งครรภ์และหญิงหลังคลอด

- ๑ ครรภ์รักษา
- ๒ แก้น้ำนมพิการ แก้อาตุพิการ
- ๓ ขับน้ำคาวปลา
- ๔ นวด/อบไอน้ำสมุนไพร/ประคบสมุนไพร/
นึ่งถ่าน

ตัวอย่างการแสดงรหัสสรรพคุณยาตามทฤษฎีการแพทย์แผนไทย

ขมิ้นชัน สรรพคุณ (ยาภายใน) บรรเทาอาการแน่น จุกเสียด แก้อิทธิพลยวาทาพิการ กุจฉิยวาทาพิการ
อันทังพิการ

(ยาภายนอก) แก้อะโงพิการ

แสดงรหัสสรรพคุณยาตามทฤษฎีการแพทย์แผนไทย ดังนี้

แก้อิทธิพลยวาทาพิการ เป็นการเจ็บป่วยที่เกี่ยวข้องกับธาตุพิการ (๐๑) โดยธาตุที่พิการนี้คือธาตุลม (๓) และธาตุสมที่พิการนี้เป็นหนึ่งในธาตุสม ๖ ประเภท (๒) ซึ่งได้แก่ ธาตุสมที่เรียกว่าอิทธิพลยวาทาพิการ (๐๓) หรือลมพัดในลำไส้ ดังนั้น รหัสสรรพคุณยาตามทฤษฎีการแพทย์แผนไทยของสรรพคุณแก้อิทธิพลยวาทาพิการ คือ ๐๑ - ๓ - ๒ - ๐๓

- แก้กุกฉิสยาวาตาศีการ เป็นการเจ็บป่วยที่เกี่ยวข้องกับธาตุพิการ (๐๑) โดยธาตุที่พิการคือธาตุลม (๓) และธาตุลมที่พิการนี้เป็นหนึ่งในธาตุลม ๖ ประเภท (๒) ซึ่งได้แก่ ธาตุลมที่เรียกว่ากุกฉิสยาวาตาศีการ (๐๔) หรือลมพัดในท้องนอกลำไส้ ดังนั้น รหัสสรรพคุณยาตามทฤษฎีการแพทย์แผนไทยของสรรพคุณแก้กุกฉิสยาวาตาศีการ คือ ๐๑ - ๓ - ๒ - ๐๔
- แก้อังตังพิการ เป็นการเจ็บป่วยที่เกี่ยวข้องกับธาตุพิการ (๐๑) โดยธาตุที่พิการคือธาตุดิน (๑) และธาตุดินที่พิการนี้เป็นหนึ่งในธาตุดิน ๒๐ ประเภท (๒) ซึ่งเป็นการพิการที่เกี่ยวข้องกับอังตัง (๑๖) หรือไส้ใหญ่ ดังนั้น รหัสสรรพคุณยาตามทฤษฎีการแพทย์แผนไทยของสรรพคุณแก้อังตังพิการ คือ ๐๑ - ๑ - ๒ - ๑๖
- แก้ตะโจพิการ เป็นการเจ็บป่วยที่เกี่ยวข้องกับธาตุพิการ (๐๑) โดยธาตุที่พิการคือธาตุดิน (๑) และธาตุดินที่พิการนี้เป็นหนึ่งในธาตุดิน ๒๐ ประเภท (๒) ซึ่งเป็นการพิการที่เกี่ยวข้องกับตะโจ (๐๕) หรือเป็นการพิการที่เกี่ยวข้องกับผิวหนัง ดังนั้น รหัสสรรพคุณของยาตามทฤษฎีการแพทย์แผนไทยของสรรพคุณแก้ตะโจพิการ คือ ๐๑ - ๑ - ๒ - ๐๕

สำเนา

คำสั่งสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข
ที่ ๑๔๑๑ / ๒๕๕๓
เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนารหัสมาตรฐานยา

อนุสนธิกระทรวงสาธารณสุขได้กำหนดแนวทางการพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารสาธารณสุข มุ่งเน้นการพัฒนาฐานข้อมูลระดับบุคคลที่มีโครงสร้างมาตรฐาน ลดความซ้ำซ้อน และลดภาระการทำงาน รวมถึงการพัฒนามาตรฐานข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อรองรับการเชื่อมโยงใช้ประโยชน์ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ และโดยที่สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขมีหน้าที่ในการส่งเสริม สนับสนุน และประสานการพัฒนา ระบบบริการสุขภาพ รวมทั้งศึกษา วิเคราะห์ วิจัย พัฒนา และถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีด้านระบบ บริการสุขภาพแก่องค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นั้น

เพื่อให้การดำเนินงานด้านการพัฒนามาตรฐานข้อมูลด้านยาบรรลุเป้าหมาย และเกิดผลสัมฤทธิ์ ตามภารกิจ สอดรับกับแนวทางที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข จึงเห็นสมควรแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนารหัสมาตรฐานยา โดยมีองค์ประกอบดังนี้

๑. รองปลัดกระทรวงสาธารณสุข (นายเสรี หงษ์หยก)		ที่ปรึกษา
๒. นายกิตติ พิทักษ์นิตินันท์	สำนักบริหารการสาธารณสุข	ที่ปรึกษา
๓. นายชาญวิทย์ ทรัพย์เทพ	ผู้อำนวยการสำนักบริหารการสาธารณสุข	ประธานคณะกรรมการ
๔. นายวิพิน กาญจนการุณ	โรงพยาบาลบุรีรัมย์	ผู้ทำงาน
๕. นายสมชัย วงศ์ทางประเสริฐ	โรงพยาบาลระยอง	ผู้ทำงาน
๖. นายอำนาจ พงษ์ภาคภูมิ	โรงพยาบาลสมุทรสาคร	ผู้ทำงาน
๗. นายประทีน อึ้งวัฒนากุล	โรงพยาบาลพระนั่งเกล้า	ผู้ทำงาน
๘. นายมังกร อังสนันท์	โรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมา	ผู้ทำงาน
๙. นายอนุพงษ์ พึ่งศักดิ์	โรงพยาบาลพระนครศรีอยุธยา	ผู้ทำงาน
๑๐. นายทอง บุญยศ	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุรินทร์	ผู้ทำงาน
๑๑. นางมะลิวัลย์ ยืนยงสุวรรณ	สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์	ผู้ทำงาน
๑๒. นางสุขศรี อึ้งบริบูรณ์ไพศาล	กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์	ผู้ทำงาน

๑๓. นางสาวอัญชลี จิตรักนที	สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา	ผู้ทำงาน
๑๔. นางเนตรนภิส สุขนวนิช	สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ	ผู้ทำงาน
๑๕. นายไตรเทพ ฟองทอง	สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ	ผู้ทำงาน
๑๖. นางสาวพรพิมล จันทร์คุณภาส	สำนักบริหารการสาธารณสุข	ผู้ทำงาน
๑๗. นางสาวไพทิพย์ เหลืองเรืองรอง	สำนักบริหารการสาธารณสุข	ผู้ทำงานและเลขานุการ
๑๘. นางสุณี ขวขลาศัย	สำนักบริหารการสาธารณสุข	ผู้ทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๙. นางจงจิตร วิทิตกุล	สำนักบริหารการสาธารณสุข	ผู้ทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ

ให้คณะทำงานดังกล่าวมีหน้าที่ต่อไปนี้

๑. ดำเนินการกำหนดรูปแบบและพัฒนารหัสมาตรฐานยา
๒. พัฒนาชุดข้อมูลมาตรฐานด้านยาสำหรับรองรับการเชื่อมโยงใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูลร่วมกัน
๓. กำหนดแนวทางดำเนินการสนับสนุนการจัดทำ บำรุงรักษารหัสมาตรฐานยา การเผยแพร่ และนำไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง
๔. อื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๑๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๓

(ลงชื่อ) เสรี หงษ์หยก

(นายเสรี หงษ์หยก)

รองปลัดกระทรวงสาธารณสุข รักษาราชการแทน

ปลัดกระทรวงสาธารณสุข

สำเนาถูกต้อง

(ลงชื่อ) ไพทิพย์ เหลืองเรืองรอง

(นางสาวไพทิพย์ เหลืองเรืองรอง)

เภสัชกรชำนาญการ

สำเนา

คำสั่งสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข

ที่ ๒๑๘๙/๒๕๕๓

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรฐานยา เพิ่มเติม

อนุสนธิคำสั่งสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ที่ ๑๔๑๑/๒๕๕๓ ลงวันที่ ๑๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๓ ได้แต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรฐานยาขึ้น เพื่อดำเนินงานด้านการพัฒนามาตรฐานข้อมูลด้านยา ให้บรรลุเป้าหมาย และเกิดผลสัมฤทธิ์ ตามแนวทางทางพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารสาธารณสุขของกระทรวงสาธารณสุขที่มุ่งเน้นการพัฒนาฐานข้อมูลระดับบุคคลที่มีโครงสร้างมาตรฐาน ลดความซ้ำซ้อน และลดภาระการทำงาน รวมถึงการพัฒนาฐานข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อรองรับการเชื่อมโยงใช้ประโยชน์ร่วมกัน อย่างมีประสิทธิภาพ นั้น

เพื่อให้การพัฒนาฐานข้อมูลด้านยา มีความครอบคลุมบริบทที่เกี่ยวข้องอย่างครบถ้วน สมบูรณ์ยิ่งขึ้น สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข จึงเห็นสมควรแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรฐานยา เพิ่มเติม ดังต่อไปนี้

๑. นายปราโมทย์ เสถียรรัตน์	สถาบันการแพทย์แผนไทย	ผู้ทำงาน
๒. ภญ.ดร.อัญชลี จุฑะพุทธิ	สถาบันการแพทย์แผนไทย	ผู้ทำงาน
๓. รศ.นพ.ทวี เลหาพันธ์	สถานการแพทย์แผนไทยประยุกต์
คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล	ผู้ทำงาน
๔. ผู้อำนวยการสำนักการแพทย์ทางเลือก		ผู้ทำงาน
๕. ผู้อำนวยการสถาบันการแพทย์ไทย จีน เอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ		ผู้ทำงาน
๖. นางสาวสิริกานต์ ภูโปร่ง	สถานการแพทย์แผนไทยประยุกต์
คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล	ผู้ทำงาน
๗. นายประศาสน์ สวัสดิ์อำไพรักษ์	ผู้แทนแพทย์แผนไทย	ผู้ทำงาน
๘. นางศิริพร เปล่งพานิช	สำนักการแพทย์ทางเลือก	ผู้ทำงาน
๙. นางสาวดลิดา ชั่งสิริพร	โรงพยาบาลอุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี	ผู้ทำงาน

๑๐. นางเกษร อังศุสิงห์

สถาบันการแพทย์แผนไทย

ผู้ทำงานและ
ผู้ช่วยเลขานุการ

๑๑. นางสุพิชญญา เกิดไธ

สถาบันการแพทย์แผนไทย

ผู้ทำงานและ
ผู้ช่วยเลขานุการ

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๑๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๓

(ลงชื่อ) เสรี หงษ์หยก

(นายเสรี หงษ์หยก)

รองปลัดกระทรวง ปฏิบัติราชการแทน

ปลัดกระทรวงสาธารณสุข

สำเนาถูกต้อง

(ลงชื่อ) ไพทิพย์ เหลืองเรืองรอง

(นางสาวไพทิพย์ เหลืองเรืองรอง)

เภสัชกรชำนาญการ

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมหรือเรื่องการจัดทำรูปแบบและความแรงของยาแผนไทย

วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๓

ณ ห้องประชุม ๑๓๐๗ ชั้น ๑๓ อาคารอดุลเดชวิกรม คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล

๑. รศ.นพ.ทวี เลหาพันธ์	หัวหน้าสถานการแพทย์แผนไทยประยุกต์ คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล
๒. นางสาวสิริกานต์ ภูโปรง	สถานการแพทย์แผนไทยประยุกต์ คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล
๓. นางสาวศิริินภา ไชยศรี	สถานการแพทย์แผนไทยประยุกต์ คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล
๔. นางเยาวเรศ สติยศ	สถานการแพทย์แผนไทยประยุกต์ คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล
๕. นายประสพพร พันธุ์เพ็ง	สถานการแพทย์แผนไทยประยุกต์ คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล
๖. นายปมवल คำแก้ว	สถานการแพทย์แผนไทยประยุกต์ คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล
๗. ภก.วุฒิชัย วิสุทธิพรต	วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดพิษณุโลก
๘. นางสาวจงกล พูลสวัสดิ์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน
๙. ภก.ประทีน ฮึงวัฒนากุล	โรงพยาบาลพระนั่งเกล้า จังหวัดนนทบุรี
๑๐. นพ.ฉัตรไชย สวัสดิ์ไชย	โรงพยาบาลพระปกเกล้า จังหวัดจันทบุรี
๑๑. นางสาววาสนา สุขไพศาล	โรงพยาบาลพระปกเกล้า จังหวัดจันทบุรี
๑๒. นายตรีพล คุณแก้ว	โรงพยาบาลพระปกเกล้า จังหวัดจันทบุรี
๑๓. ภก.ดลิตา ชั่งสิริพร	โรงพยาบาลอุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี
๑๔. ภก.เรืองชัย พิทักษ์อัศวกุล	โรงพยาบาลพล จังหวัดขอนแก่น
๑๕. นายเจริญ คลังเยี่ยม	โรงพยาบาลบางกระพุ่ม จังหวัดพิษณุโลก
๑๖. ภก.พินิต ชินสร้อย	โรงพยาบาลวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว
๑๗. นางสาวฤทัยรัตน์ พรหมจันทร์	โรงพยาบาลเทิง จังหวัดเชียงราย
๑๘. นายธนพนธ์ ธนะขว้าง	โรงพยาบาลราชสาสน์ จังหวัดฉะเชิงเทรา
๑๙. นางเกษร อังศุสิงห์	สถาบันการแพทย์แผนไทย
๒๐. นางภาณิศา รักความสุข	สถาบันการแพทย์แผนไทย
๒๑. นางสุพิณญา เกิดไธ	สถาบันการแพทย์แผนไทย
๒๒. นางสุกัญญา ฉายาขวลิต	สถาบันการแพทย์แผนไทย
๒๓. นางสาววีรณา สมพีร์วงศ์	สถาบันการแพทย์แผนไทย
๒๔. นายภาคภูมิ เมฆขุนทด	สถาบันการแพทย์แผนไทย
๒๕. นายภคณัฐ เอกรัตนเศรษฐ์	สถาบันการแพทย์แผนไทย

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมหารือเรื่องการค้าขายขนาดความแรงของยาแผนไทย

วันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

ณ ห้องประชุมเบญจกุล สถาบันการแพทย์แผนไทย

-
๑. นางสาวสิริกานต์ ภูโปร่ง	สถานการแพทย์แผนไทยประยุกต์
คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล
๒. นางสาวศิริินภา ไชยศรี	สถานการแพทย์แผนไทยประยุกต์ คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล
๓. นายเสถียร ทองโต	วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดพิษณุโลก
๔. นางสาวจงกล พูลสวัสดิ์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน
๕. นางสาววาสนา สุขไพศาล	โรงพยาบาลพระปกเกล้า จังหวัดจันทบุรี
๖. ภก.เรืองชัย พิทักษ์อัฐกุล	โรงพยาบาลพล จังหวัดขอนแก่น
๗. ภก.อาคม สมบัติ	โรงพยาบาลห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ
๘. ภก.พินิต ชินสร้อย	โรงพยาบาลวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว
๙. นางมนัชยา มรรถอนันตโชติ	โรงพยาบาลเทิง จังหวัดเชียงราย
๑๐. นายธนพนธ์ ณะชว่าง	โรงพยาบาลราชสาส์น จังหวัดฉะเชิงเทรา
๑๑. นางสาวปรีธญา จันทร์ต่อ	โรงพยาบาลบ้านนา จังหวัดนครนายก
๑๒. นางทับทิม พวงทอง	โรงพยาบาลบ้านนา จังหวัดนครนายก
๑๓. นายเจริญ คลังเอี่ยม	โรงพยาบาลบางกระพุ่ม จังหวัดพิษณุโลก
๑๔. ภก.ปรีชา หนูทิม	สถาบันการแพทย์แผนไทย
๑๕. นางเกษร อังสุสิงห์	สถาบันการแพทย์แผนไทย
๑๖. นางภาณิศา รักความสุข	สถาบันการแพทย์แผนไทย
๑๗. นางสุวรรณา นิมมवल	สถาบันการแพทย์แผนไทย
๑๘. นางสุพิญญา เกิดโต	สถาบันการแพทย์แผนไทย
๑๙. นางอัจฉรา เชียงทอง	สถาบันการแพทย์แผนไทย
๒๐. นางแสงเพ็ชร ภูเมาะ	สถาบันการแพทย์แผนไทย
๒๑. นางสุกัญญา ฉายาชาลิต	สถาบันการแพทย์แผนไทย
๒๒. นางสาวอุบลรัตน์ มโนศิลป์	สถาบันการแพทย์แผนไทย
๒๓. นางสาวณัฐนันท์ ปุณณวิทยาพันธ์	สถาบันการแพทย์แผนไทย
๒๔. นายภาคภูมิ เมยขุนทด	สถาบันการแพทย์แผนไทย
๒๕. นางสาวธริตา จันทร์หอม	สถาบันการแพทย์แผนไทย
๒๖. นางสาวกนกพร ชื่นใจดี	สถาบันการแพทย์แผนไทย
๒๗. นางสาววรรณภา พุ่มไม้	สถาบันการแพทย์แผนไทย

สถาบันการแพทย์แผนไทย
กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
กระทรวงสาธารณสุข
และคณะทำงานพัฒนารหัสมาตรฐานยา